

009 [Published fragment from a letter]

Vooraf

De recensent Augustine de Meester-Obreen¹ publiceert in haar artikel 'Piet Mondriaan' een fragment uit een brief van Mondriaan. Zij schrijft voorafgaande aan het aangehaalde briefgedeelte: 'Uit een brief, waarin de schilder mij op eenige vragen heeft geantwoord, veroorloof ik mij het volgende over te schrijven.'²

In feite is de brief aan mevrouw De Meester-Obreen geen tekst, in de zin van geschreven voor een breder publiek. Toch is het gepubliceerde brieffragment in dit corpus opgenomen, omdat het tijdens Mondriaans leven is gepubliceerd.

Bron

Het artikel van De Meester-Obreen over Mondriaan verschijnt in november 1915 in *Elsevier's Geïllustreerd Maandschrift*³. Het artikel is ondertekend met 'A.O.' De originele brief van Mondriaan, waaruit de recensente een gedeelte citeert, is niet terug gevonden. Het gepubliceerde brieffragment is de enige bron.

De recensente schrijft: 'Uit een brief, waarin de schilder mij op eenige vragen heeft geantwoord, veroorloof ik mij het volgende over te schrijven.' Op grond het woord 'overschrijven' beschouwen wij het brieffragment als geautoriseerd. De tekst is onvoltooid, het is immers een fragment.

Basistekst en leestekst

De basis voor de gepresenteerde leestekst is de publicatie van het fragment uit de brief van Mondriaan aan De Meester-Obreen in *Elsevier's Geïllustreerd Maandschrift*.

Titel

De brief aan De Meester-Obreen heeft - omdat het in feite niet als tekst geschreven is - geen titel. Aan de leestekst is daarom de volgende fictieve titel toegevoegd: [*Published fragment from a Mondrian letter*].

Datering en ondertekening

Het artikel van Augustine de Meester-Obreen met het brieffragment is gepubliceerd in november 1915, maar het moet al veel eerder geschreven zijn. In het artikel staat namelijk de volgende zin: 'Eenige van zijn werken, *onlangs*⁴ in de Rotterdamschen Kunstkring geëxpozeerd, [...]'. De tijdsaanduiding 'onlangs' doet vermoeden dat het artikel kort na de tentoonstelling in Rotterdam werd geschreven, die van 31 januari tot 28 februari 1915 werd gehouden. Het artikel van De Meester-Obreen verschijnt echter bijna negen maanden (!) later, in november 1915.

Johan de Meester, de echtgenoot van Augustine H. de Meester-Obreen, schreef eveneens een artikel over deze tentoonstelling die wel 'op tijd' geplaatst werd, weliswaar was dit niet in *Elsevier's Geïllustreerd Maandschrift* maar in de *Nieuwe Rotterdamsche Courant*⁵.

Het gepubliceerde brieffragment is niet gedateerd en niet ondertekend. Vermoedelijk heeft Mondriaan medio 1915 geschreven. In dit geval houden we de datering aan van de publicatie: november 1915⁶.

Ontstaan en publicatie

In een ongedateerde brief (begin december 1915⁷) schrijft Mondriaan aan zijn vriend Theo van Doesburg⁸: 'Die opbouw van kwadraten (vorige periode) is nu in 't laatste nummer van Elsevier

¹ Augustine (Augusta, Tine) H. Obreen (1866-1953), schilder, recensent, kunstcriticus van de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* (gehuwd met de schrijver en journalist Johan de Meester).

² A. de Meester-Obreen. 'Piet Mondriaan'. *Elsevier's Maandschrift* 25, vol. 50, no.II (november 1915): 398.

³ Idem: 396-399.

⁴ Cursivering van ons.

⁵ [Johan de Meester] 'Rotterdamsche Kunstkring. Le Fauconnier en Mondriaan'. *Nieuwe Rotterdamsche Courant* (27 februari 1915): avondbad A.

⁶ Mondriaan woont van juli tot december 1915 aan de Pijlsteeg in Laren, zijn atelier is aan de Noolscheweg in Blaricum (CRII: 107).

⁷ Vermoedelijk datering 'eind november - begin december 1915'; geconcludeerd uit de opmerkingen over het artikel van De Meester-Obreen in het novemnummer van 1915.

gereproduceerd met een toelichting van Mevrouw J. de Meester Obreen⁹. Zij staat eigenlijk buiten mijn bedoelingen maar was in 't voorjaar reeds door Elsevier gevraagd iets over me te schrijven, toen ik een tentoonstell. in Rotterdam had. Ik heb toen met haar gecorrespondeerd en ze heeft tamelijk zuiver de zaak behandeld!¹⁰

Uit deze aangehaalde zinnen valt op te maken dat Augustine - tijdens of direct na de tentoonstelling - Mondriaan per brief enige vragen heeft gesteld, waarschijnlijk om haar artikel goed geïnformeerd te kunnen schrijven. Tussen haar en de schilder is toen een korte briefwisseling ontstaan. Van de correspondentie tussen de schilder en de recensente is slechts één brief achterhaald. In augustus 1915 schrijft Mondriaan aan mevrouw De Meester (onder andere): 'Zeer speet 't me, dat Uw artikel moest worden ingekort. Ik hoop dat U toch het voornaamste kunt zeggen, ondanks dat.'¹¹

Eveneens in augustus 1915 schrijft Mondriaan aan zijn vriend en collega Simon Maris¹² (19 augustus): 'In September komt een stukje over me in Elsevier: toch wel prettig als je zoo meêgerkend wordt.'. Het artikel van Augustine de Meester-Obreen wordt echter pas in november 1915 geplaatst. Blijkbaar is het plaatsen van het artikel door de redactie van *Elseviers Geïllustreerd Maandschrift* regelmatig uitgesteld.

Afbeelding

In de publicatie is één afbeelding van een schilderij van Mondriaan opgenomen. Het betreft een afbeelding van B46¹³ uit 1914. De tekst bij de afbeelding luidt: 'Compositie door P. Mondriaan.'

Reacties van tijdgenoten

Er zijn geen reacties bekend op het artikel van De Meester-Obreen over Mondriaan.

Sleutelwoorden

Met een aantal kenschetsende woorden (in alfabetische volgorde) geven we aan wat er in het *[Published fragment from a Mondrian letter]* besproken wordt. Van de zogenoemde specifieke en soms minder specifieke Mondriaan-woorden wordt een verklarende omschrijving gegeven in het 'Sleutelwoordenregister'¹⁴. De in dit register verduidelijkte sleutelwoorden zijn hieronder cursief weergegeven.

Sleutelwoorden: *abstracte vorm, geest, innerlijke, primitieve kleur, het uiterlijke* der dingen.

Schilderijen ontstaan tijdens schrijfperiode

De brief - waaruit een gedeelte is gepubliceerd - heeft Mondriaan waarschijnlijk medio 1915 geschreven. Volgens de Catalogue Raisonné vervaardigde Mondriaan in 1915 negen schilderijen en schetsen: B71-B79¹⁵. Hij zal tijdens de periode van het schrijven aan de brief met één of meer van deze schilderijen bezig zijn geweest.

⁸ Theo van Doesburg (1883-1931), Nederlands kunstenaar, schrijver en redacteur van *De Stijl*. Mondriaan en Van Doesburg hebben voor het eerst (schriftelijk) contact met elkaar vanaf oktober 1915 (CRII: 108); de eerste ontmoeting vindt plaats in februari 1916 (CRII: 109).

⁹ Opmerkelijk dat Mondriaan hier J. de Meester-Obreen schrijft; misschien verwacht hij haar met haar echtgenoot, J. de Meester.

¹⁰ Vindplaats brieven aan Van Doesburg RKD-MCP – 25-28.

¹¹ W.H.K. van Dam. 'Een onbekende brief van Piet Mondriaan?'. *Oud Holland* 104, nr.3/4, (1990): 341-343.

¹² Simon Maris (1873-1935), Nederlands schilder.

¹³ CRII: 230, B46 Composition No. IV / Composition 6, 1914.

¹⁴ Digital Appendix: Documentation - Mondrian Vocabulary Explained.

¹⁵ CRII: 247-252.